

ШЫН

Солун 1925 чылдың август 31-де үнүп эгелээн.

№ 122 (15943) 1997 чылдың декабрь 11, четверг Аг салган шагы 22.50. Салар өртээ 1000 рубль.

1998 Чылдың Бирги Чартыында

«ШЫННЫ» ЧАГЫДЫЛGAZY ЧОРУП ТУР

«ШЫННЫ» ЧАГЫДЫП АЛЫРЫН УТПАНАР ОЛ — КАЯА-ДАА СИЛЕРНИ ЭДЕРИЧИНЕР БОЛГАЙ.

ЧАРТЫК ЧЫЛДА ӨРТЭЭ — 80 МУН РУБЛЬ.
УШ АЙДА — 40 МУН РУБЛЬ.
ПЕНСИОНЕРЛЕРГЕ, ИНВАЛИДТЕРГЕ — 60 МУН РУБЛЬ.
ОРГАНИЗАЦИЯЛАРГА, АЛБАН ЧЕРЛЕРИНГЕ — 100 МУН РУБЛЬ.

Чагыдылганы харылаа черлеринде, оон чер-черде салбырларында хүлээп ап турар.

РЕСПУБЛИКА АМЫДЫРАЛЫ

ЧУГУЛА БОЛУУШКУН

«ЧЕДЕР» — БУДУН ЧЫЛДА

1997 чыл төнүп, Чаа чылдың буюуңда бистиң республиканың амыралында бир өөрүчүг чүүл — декабрь 9-та Тыва Республиканың бир улуғ курорту «Чедерге» чылдың дөрт ээлчээнде доктаамал ажылдаар чаа корпусту ажылдаа кириген. Акша-төгериктиң айтыры чече-даа берге болза, чоннун кадымы, оларның социал камгалалы дээш ТР-ниң Чазаа годаргай ажылдары кылып чорудуп турары моон илден. Курорттун ажыдышкыныга Тыва Республиканың Президентизи Ш. Д. Ооржак, ТР-ниң профвилелдер чөвүлениниң даргазы Ш. П. Куулар, республиканың Чуртталга тудуунун болгаш чуртталга-коммунал ажыл-агый комитетиниң даргазы Б. Д. Байыр-оол болгаш ажыл-албаның өске-даа харысалгалыг ажылдакчылары киришкен.

Курорттун кышкы сезонук ажыдышкыныга ТР-ниң профвилелдер чөвүлениниң даргазы Ш. П. Куулар сөс алган:

ЧУРУКТАРДА: чаа корпустун даштыкы хевирин; оон иштинде чаа дериг-херекселдерни ТР-ниң Президентизи Ш. Д. Ооржактын көрүп турары. Василий БАЛЧИИ-ООЛДУН тырттырган чуруктары.

— «Чедер» курорту дээр-ге бистиң республиканың төөгүлүгү улуғ курорту, борта чече кижилердин быыңгаллап экирткээр дээр боор. Эм шынарлыгы-биле ол Россияда бестин онзагай дээр курорттарының бирээзи. Оон чаа корпузунуң тудуу үр чылдарда кылдынар келген. Эгелде ону малчыннар эмелдер коруусу кылдып эгелдөөс, акша-төгериң айтыры сөөлүгү төлө бергенде келгенде, тудугунуң хуусааы элден таамдыккан. Инаала-даа ТР-ниң Президентизи Ш. Д. Ооржактын, бо тудуга хамаарылгалы харысалгалы өске-даа ажылдакчыларның киришкенге-биле ажылдаа кириген. Курорттун чаа корпузунуң тудуунуң ажылдаа киригенине төлөпкө улуғ хуузу кириген КМК-5-тин начальниги В. П. Сургутановка, тудугуларга, курорттун директору С. С. Оларга өөрүп четтиргениниң илеретипшаан, моон-даа сонгарак өки ажылдарын ол күзөп.

Дарааында шесте ТР-ниң Президентизи Ш. Д. Ооржакка берген.

— Бистиң республикада чаа эмнеге-дынтангыга төвү ажытынганы өөрүчүг. Борта чүүл малчыннар эвес, ие-чаштар, херектен кижилер, пенсионерлер, дайынын болгаш күп-ажылдын хоочуннары кадыкчалыгны быжыглар, экирттер алаар. Бистиң курорттувус «Чедер» чүүл Тывада эвес, Россияда шымарак курорттарын биразыраа курорттун ам-дал чартыгы күзөгүн — деп чуураалар, чаа корпустуң ажылдаа киригенине күш-ажылды төлөпкө улуғ хуузу кириген тудугуларга курорттун ажылдакчыларыга келер Чаа чыл таварынып вап байырың черини күп-ажылды челишигини күзөп.

Чуруктарда тыыскап, Чаа ажылдаа кириген кыш, чый чо ажылдар корууска бир сезонда 90 кижиле дыштанар, Оон дериг-херекселдер колдуу даштыкы. Чурттаар өрөөлдерден ангыда, теннис билялар ойнаар өрөөлдер кино, компот көөр танч лаа залдар, библиотека бар, эмнеден келген кижилерниң культурулу дыштанылгазына таарыштыр шупту-ла чүдүлгө челимчелиг кылган өөрүчүг. Эне-не көлү чүвү-курортка дыштанып келген кижилериниң эмендерине таарыштыр чаа апарулуларын тускай өрөөлдерге салып таарыштырып кылган. Борта кыш өөрүгү боор. Пүткө канат өртөз бир саялда 2,5 млн. рубль, өртөк элээр аар-лаа болза, күчүңиз кадыкчалыг конугу болгай.

— Бисе амрадымчы хөөндө үштүпүн. Боттарымыс бот-башкатынып ажылдап киритивис. Сүт-баран фемматыг, хойлуг, нога-чимистиг, таралыг бүдүн ком

Чуукчуларнын кичээнгеинге

ДЫННАДЫГ

Бо айнын декабрь 4—6—9-тун хуннеринде «Шын» солун чөптүг чылдаганын ужуң үнмейн барганын номчукуларга дыннатывис. Республика бюджетинде акшаландырышкыны өй-шаанда болгаш көнүс чедир бербиң турарындан редакцияның солун парлаар

саязыны төнгөн, солуннар редакциялары республика типографиязынга хөй түнүг өрөөлүн төлөп чадап турарындан, ында солун, сеткүүл кылып бүдүрүңгө херек жуурлуг полиграфия материалдары үстү берген турган. Бо таварылгада редакциянын-даа, типографиянын-даа буруузу чоң. Келир неделядан эгелеп «Шын» солунуң график езуугар ууктөк чок үндүрүңгөн респонграфиянын удуртулгазы-биле дугурушкан.

Бюджетке хамаарышкан айтырыга донтоап тура, ТР-ниң Президентизи ону бистиң республикага хамаарыштыр үш көзөгө чикте-

Президентиниң ажил-албаны

АМ-ДАА ЧЕДИР ШИИТПИРЛЭЭР, ТУРЖУР

Кызылдың аэропорту. Тыва Республиканың Президентизи Ш. Д. Ооржак ажил-албан азын-биле Москвага сургакчылап чораш амжалдаш, эрткен субботада Тываже эң чанып келген. Президент бодунун командазы-биле аңа ай чыгыс хуусаа дургузунда бистиң республикага хамаарыштыр политика, социал ужу-дузалыг, экономика талазы-биле чугула дээр айтырылганын шиттирлээ. Оларның ажылы, шиттиререн чоруп турганын айтырылгалар чүгүе амгы бо үенин-биле кызыгаарлатывис. Республиканың келир үези-биле холбашкан беш чыл бурунгаар көрдүнгөн чугула, улуғ ужу-дузалыг ажылдарын чорудуп, айтырылгаларын шиттирер, чогуур албан черлеринде ону тургузуу, амжалдаш келгенер. Ямаларының, ведомстволарының, республиканың улуғ-улуғ буюу-төгериңиң талазындан база аңа кылыр ажылдар эвээр эвес. Шиттир-биле ажыл хөй болган.

Радио, телевидение болган солуннарның журналистери Ш. Д. Ооржактын ажил-херек бодунуң, чогуучалыг, орук суур эки чоранын айтырып, амыр-менди солчул, чакыл болган интервьюго самолет чаныга алган. Президент күзөлдү-биле чөптөшкөн. Бо уаада чугула айтырылгаларың бирээзи — келир чылдың бюджет, ыңчангаш Президент чуугазын оон эгелээн.

анда бистиң орулгаларымыс дөрт шиттирле трансферт ар-215 млрд., кадарга, барык-ка 1 триллион 230 млрд. хире болурлар. Ону чогуур деңгелдер деп болбас, дөрт шиттирле-биле ол барык 100 ажык млрд. рубльге эвээр. Ыңчангаш бюджет дээр ам-даа ажылдар, туржур бис — деп, Ш. Д. Ооржак тайылбырлады.

Ыңчангаш келирге, Москвада кылыр, шиттирлээр ажилдар, шынар-ла, хөй. Чөптөшкөргө комиссияны ам кандыг түнөөгө көөр эвес, ону база көөр алаар, ол комиссия ийи канат эвээрти сүмелеп турар дээрин Президент чуугаалаш, экономика талазы-биле кошкык регионнарга хамаарыштыр болганымыска, бис, өске үндөшкөн, ар-галарыны тыпсан деп туржур турарын ол демей тайылбырлады. Ындыг регионнар бар чүвө болганда, ону көөр ужурулгалар.

— Ону чедип апсымыска, база бир чүүл — бо чылдың үзөлдүрүн канчаарыл деп айтырып тургустунуп келир. Келир чүүлге шиттир чээр чээли 300 ажык млрд. рубль чээр бээр, ыңчангаш ийи солуганы күзөлдүр ужурулгусу бис. Бирээде, чээли айтырыш шиттирлээр, ийде,

дөрт шиттирле трансферт ар-газын камгалаар.

Президентиниң командазы Москвага амжалдап чоруп турган республиканың ажилдарына хамаарыштыр хөй талаалыг амжалдарыны кылып чорутушпаан, ай дургузунда Тываже шиттир-биле 160 млрд. ажык рубльди шиттир-чил чоруткан. Бо айда акша талаазы-биле байдал наандыг болурду? Аңа ларымы кылдыр Ш. Д. Ооржактың интервьюсуңдан дарааында одурулгаларын киридин.

— Декабрь айда оон ийи 148 млрд. рубльди шиттир-чинип көөрүн манаар бис, эида немей 20 млрд. хирени база чуугаалажып алган бис. Ыңчангаш, шиттир-биле 160 млрд. ажык рубль-дир, ыңчангаш бюджет организациаларының амжалдакчыларынын шалып амшааы-биле санажыктар бис — деп, ол түнөөгө.

Москвага ажил-албанынның тусундерин ыңчангаш амшалып тайылбырлаш, журналистер-биле бо-ла чууганы фондацияныктың парлаага конференцияныга уламчылаар болган.

Вера КУУЛАР.

Парлаага конференциязы

ЧИҢГИНЕ ДУГУРЖУЛГАГА ДУУШТУР

Эрткен понедельникте ТР-ниң Президентизи Ш. Д. Ооржак республиканың массалыг информация чептериниң төлөөлери-биле парлаага конференцияны Чазак бажыкчыга эрттирген.

Журналистер-биле бо уаадагы ужуражылгында ол ай дургузунда Москвага кылмыл чоруткан амжалдарың доп-чулалыг кылган, Москваның мэриязы биле ТР-ниң Чазааның аразында ат салдынган болгаш келир чылгы бюджет камгалаалыг айтырылгаларына делгер-чөгөй-биле доктааган.

Декабрь 3-те Москваның мэриязының Ак залына Ю. М. Лужков биле Ш. Д. Ооржак 10 кезек чүдүлден тургустунган Чыңгине дугуружуга ат салганын. Бистин дугуружуга ТР-ниң кудурту болган кино сайында Ч. Ч. Д. Олар, медицина-биле холбашкан дугуружуга ТР-ниң калдык камгалаал, эм-тан болгаш техниктег хандырылга сайдының хуузагына күрөк турар Б. К. Күлерек олар ат салганын. Найысыл-далды мори Ю. М. Лужков Москва Чазааның кеңигүң-неринге болган чалаткан аалчыларга Тываны суртаалдап, «тенгеш ирак-ла» болза, Россияның база бир кезик-чамды болур, кайгам-чык келир өйлүг, суу-чанчыларын, национал культуразын чыдырбас республика деп таныштырып, «эм шынарлыг, чыйгаар бүткен аржаанарың, турмуштың бойдуу чуртунуң яны-бүрү буюуларыңдан туристерия сорунаалп болур чок кылдыр чуртун көргүскөн. Тыва чүүлге кадарга эвес, а чурт иштинин туристерияне баал азык болур ужурунуң оон демделген, Москваның чурт-чылдары кайда-чүдө орту-дуктарга эвес, а Тываның аржаан-сугларына, курорттарына дыштанып, эмнең-болза эки дээрин Юрий Михайлович чуугаалаан деп, Ш. Д. Ооржак бодунун ачуу-газына айтыкан. Чыңгине дугуружуга дүүшүрү толаргай амжал-хемчегерин амдан тура ап эгелээри көрдүңүч турар.

Бюджетке хамаарышкан айтырыга донтоап тура, ТР-ниң Президентизи ону бистиң республикага хамаарыштыр үш көзөгө чикте-

лей чарып турар. Бирээде, Россияда саң-хөө талаазы биле байдал чече-даа парым-тура, федералдыг төш Тывага хөй түнүгү акша-төгериңиң үндүрүп берип шыдаан. Декабрыда база немеле 148 млрд. чээли акша көөр. Оон-биле бюджет адырының амжалдакчыларын шалып амшаан төлөөр. Ийде, 1993 чылдың бюджетинде эки өскө салдыган «Бистиң бажымыс-Россия» шиттир-биле политикагы шимчээшкенин донтоошкан биле Тыва дөрт санапкыч аралыкчы үнер шиктенге болган. Моон мурунудагы чылдарың бюджеттериниң чуртталга субсидияларың, көптал салышкыны акша-төгериңиниң д-райында чүүлдер шуут чок турган чүвө болза, келир чылдың бюджетинде ол бу-туну камгалап ап шыдаан. Калдык камгалап улус өрөөлдерге, культуру адырларының амжалдарының ийде база чогуучалыгы-биле шиттир-лээр. Ындыг-лаа болза бо дээрге ам дээрэинде сал-зып кырылда саң-чурагай болур. РФ-тиң сан-жамалында канчаар-ла аяк-жылды канчаар-да алгачкы, күштүг, биопократыч аппарат тургустунган чүүлге, чөптөшкө адырлар чүдүлгө ботта-нышкыныга кандыг-бир шаңдарааның туруп келип болур, ыңчангаш бо талаазы биле толаргай хемчеглер моон-даа сонгар ап алдыр дээрин Ш. Д. Ооржак дыннаткан.

Шери-оол Дижикови оон ишкан журналистерниң салган айтырылгаларына харажылары берген. РФ-тиң Президентизиның Тывага чоруп эргелиг төлөөн К. Ч. Монгуш бодунуң үзөлдүрүн өөлдөткөн чораваны республиканың парлаагага чырыктап турган. «Манчак хандырыштыр ТР-ниң Президентиңиниң туржур кандалыг» деп айтырыга Ш. Д. Ооржак мынчаар харылаан. Бо айтырыга хамаарыштыр чууганы РФ-тиң Чазаан да Ю. А. Федоров-биле чорутканын чүдүң-дөр мурунда ол демделгэн. Чазак стьюкурамы хевирлер, Коллинду Чаламбевниң Монгушту ТР-ниң Курене се-

кретарының оралдакчыларының бирээзингө хөөрө эрт-тырар бе азы өске ажыла шилчидер бе деп айтырыгы өөренип көрүп турган. Апараттың чамдык амжалдакчылары-биле К. Ч. Монгуштуң аразында үскө-лежишкенин-нениң турганын ыңчангаш ийде-рөп келген. «А канча оон кандидаттарымыс РФ-тиң Президентизиңиң Тывага бурун эргелиг төлөөзиниң албан-ау-жаалына холбаштыр колур-тунуң келгенде, Ш. Д. Ооржак ТР-ниң прокуратура кан А. П. Дамба-Хуурактан, РФ-ниң аймак чок коруунуң федералдыг албанының Тывада Эрөөлдеңиң начальниги Ч. А. Удумбарыны, ТР-ниң иштиги херектер сайманы С. С. Б. Монгуштуң адыганы хаалгы айтыры-нелелдери кириген болуп турар. Бо айтырыг талаазы-биле ул албан черлериниң удуртукчулары-биле ийи улаа чыгыска чыгыс ужурашкан. Оларның кылмызы-лаа К. Ч. Монгуш херекке онаажып чоран деп бижимед балыкка бербөөн. Канда парлаага К. Ч. Монгуш хамаарышкан чууга үндөп келгенде, Келиндү Чаламбевниң Монгуштуң бодунуң чыдал алгаш айтырарга, 1997 чылда азовоказалга чогул-содала киришкенде, ол доош СИЗОга, ийдеге үезинде хөрүндөттүр чыкканын, оон херекке хамаарыштыр херек болуп үнгөни дыннаткан. Эрге-хойлаа мындыг билгир болор. Толаргай үе-чада эрткенде, шиттирер чораван хуусааны күш чок болурлар. Ыңчангаш шиттирер чораван кижиле шиттирер чораван мен деп чуугаалаар эргелиг. Бо таварылгада, К. Ч. Монгуш ук херекке хамаарыштыр херечи болуп турар-дир. Мындыг херечилге тайылбырны Ю. А. Федорова берип, шак кыдыг амжалды чырылдымыс деп, Ш. Д. Ооржак чуугаалаан.

«Кызылдың чыгарга даргазының солугуларынга хамаарыштыр Тываның Чазаан да Баштыны чуну болза турарыл? Сонгулаа уастоктарын солугулар болур чогуу-биле келбейн бээр, ТР-ниң Президентизи болу-нун амжалыны-биле ча-гырга даргазын томулап келбас бөр?» деп айтырыга Ш. Д. Ооржактын харымыс мындыг:

— РФ-тиң Президентизи-нин-даа, ТР-ниң Президентизи-нин-даа солугуларынның

үзөлдүгө хөөрайнык чурт-ка-чыларын солугуларга киришкени ийдекейил болган. Мен бодаларыма, бо уаада база мындыг болур шынар. Кызылчалар күзөлдү-биле солугу көрөрлер бар. А бир эвес солугу-ларын хуузу чөптөй, солугу-далдар күш чок деп сана-саң, ТР-ниң Президентизи бодунун амжалынымы-биле чорун чыгырыңың тому-лал каар боор дээр үзө-лөдөл үндөткөн бир-даа чок болур дег.

Тываның бирги удуртукчузу Москвага он хонуктуң дургузунда эмнеге-чүдөп чыккан деп чүүл уауз-чонга билин-тир апарган турган болгай мындыг чүүл журналистерниң база соуургал чок артыр-баар.

— Б. П. Ельциниң РФ-тиң субъектлериңин удуртукчулары чылдың-чонга өмчө шиттир-челени өртөр ужуруду айтыган хаалгы айтымы-нымы бар. 7 чыл уламтыр оон «былдап» үнүп келген, бо уаада «дугуруш» алдым. Шерчел чынар кандыг мындыг шиттирчил аларды деп чүдө-лөп болу-лаа соуургай берген мен. Ук килинка амч-уениң дериг-херекселдер-биле хандырышкан, кончук күштүг эмнеге чери чүдө-лөр, Икин-баар, өкчө-чүрөк дөш, хыялда эрткенде чери-рим-жа көрө, мангыс хангы бестин 32 алашкан алды. Хм, надалың түнөөлөрү мындыг—ТР-ниң Президентизи кан калдык.

Бодум хуумда база мындыг херечилге хаалгы айтымы-ныны бээр күзөлдүг мөч. Кижилерини канчаар, олар-ның кадымы боонар херек. Чагыра черлериниң дарга-лар, депутаттар, эрге-хой-ду черлериниң удуртукчулары чылдың-чонга шиттир-тештир эрткен турар ужуру. А кандыг амжалды эрттирип, төлөөлөңи кылдыр — ону бир язым толардап амжал-лаар херек.

Журналистер оон амгалды, уруу-лаа дуузалыгы акша, аяк-бүрү делден чыгып чык-канын, ТР-ниң кадык камгалап сайдынып хууза-лыг күзөлдүг турар Б. К. Кудерке хамаарышкан болган оон-даа эвес, ута-штырлар айтырылгалары Президентиге салганын Оларга доду болган амч-көчүк чок хандылаан Ш. Д. Ооржак берген.

Артур ХЕРТЕК.

Четлер

ДЕКАБРЬ 11
БИРГИ ПРОГРАММА
РНТ БИРГИ КАНАЛ
8.00 ЭРТЕНГИНИН МЕН-
ДИЗИ
9.00 МЕДЭЭЛЕР.
15. «Салгал дамчаан ба-
чыт» т/с.

16.10 Леро-ро.
16.40 «Космоста полиция»,
сернал.
17.05 50+50.
17.30 «Делегей дайыннары-
нын чажыт архивтери»,
барымдаалыг сернал.
18.00 МЕДЭЭЛЕР.
18.20 «Салгал дамчаан ба-
чыт», т/с.
19.10 УЖУРАЖЫЛГАЛАР
ШАГЫ.
19.35 Чаптанчыг дриг амы-
танар.
20.05 «Эльдар Рязанов» «Па-
риктин чажыттары».
20.45 Тамчыктыг удучар,
чаштар.
21.00 УЕ.
21.40 «Ницадан келген
ачаала», комедия.
23.40 «Каскадерлар...», се-
риал.
00.05—00.30 МЕДЭЭЛЕР.

ИНИГИ ПРОГРАММА
«РОССИЯ» канал
7.00 «Бичини Мук», м/ф.
7.20 Акша кылып чер.
7.30 МЕДЭЭЛЕР.
8.00 Дежурный кезек.
8.15 Медицина — силерге.
8.20 «Стронг» көргүзөр.
8.25 Бизнес-эрген.
8.30 Православ шажын ка-
лендары.
8.40 Крессворд.
9.10 Барааннары — почта
дамчыштыр.
9.15 Оон дээр болбас.
9.20 Национал эрге-ажык.
9.59 Салыг бажыны.
9.55 Почта салды.
10.05 «Санта-Барбара», т/с.
11.00 МЕДЭЭЛЕР.
11.30 Эрги квартира.
12.25 Кижилер болгаш акша-
лар.
12.59 Оон дээр болдунмас.
12.55 «Ле Монти»,
13.05 Акшлар.
13.25 «Дайында дег», ба-
рымдаалыг фильм.
13.55 Шимчезес хөргенги
сады.
14.00 МЕДЭЭЛЕР.
14.30 Автограф.
14.35 Ортумак класс.
14.40 Уран-чечен фильм.
16.20 Демдеглей көрүп ал.
16.30 Россиянын алдын кар-
тазы.
17.00 МЕДЭЭЛЕР.

14.15 Дозуг.
15.00 Кыдаттың күрүне чи-
лыт.
16.00 БӨГҮН ХҮНДҮС.
16.20 Эрги телевизор.
«РОССИЯ» канал
20.00 МЕДЭЭЛЕР.
20.30 Тодаргай-биле.
20.45 «Санта-Барбара», т/с.
21.45 Слабо?
22.30 Кежээкини меңдизи.
23.30 МЕДЭЭЛЕР.
00.00 Уезинде.
00.10 Дээрже чада.
00.45—01.30 «Обломов» ка-
фе.
УШКУ ПРОГРАММА
ХАМААРЫШПАС ТВ канал
10.00 БӨГҮН ЭРТЕН.
13.05 «Донгун Уокер: те-
хасчы суугар шинтеп».
14.00 БӨГҮН ЭРТЕН.
22.10 Курлавыр.
22.20 Криминал.
22.30 «Хоккей» клуб.
23.00 БӨГҮН КЕЖЭЭ.
23.40 Хүннү маалыры.
00.00 «Ханныг чуддук: олу-
рер кылдыр чачыктырып
Кан» уран-чечен фильм.
02.00 БӨГҮН КЕЖЭЭ.
02.45 «Доктор Куни, херээ-
жен-эмчи», т/с.
03.35 МЕДЭЭЛЕР.
04.00 БӨГҮН ДҮН ОРТУ-
ЗУНДА.
04.25 Чемпионар лигазынын
маргылдааларын доп-
чулалы.
05.25 Фигурдук чыгуулаш-
кын.
05.55 Баскетбол.
06.10—06.20 Америка бут
домбуу. Маргылдаалар
допчулалы.

Төрүттүнген хунүңер-биле!

Бистиң авазыс, угбавыс Татьяна Николаевна ОЮН
(Чыргакпан) декабрь 12-де 50 харлаар. Ынак авазы, ача-
зынын ол 8 уруунун эң улуу, 6 ачы-төлдүң авазы, 25 чаш-
тарын эргелиг кырган-авазы. Өзүңү ээзи Дмитрий Дор-
жуевич Оюн-биле 30 чыл иштинде кады чурттап, өскүс
дундаларын өстүрүп каан.
Сүт-Хөл кожуунун төп эмнегезинге, улус өөредилге
киндизинге хөй чылдарда бухталтерлеп ажылдаан. Амыг
үеде коммунал аныл-агай чериниң улуг бухталтери бооп
ажылдап чоруур. Бөдүүн, биче сепкилдиг, ажилгыр.
Караңгыда оду чайнаан сылдыс шыкш.
Чартак чүс чыл байырынга белек туруп,
Саргыжымдан маш сөстөн баралдакчыл:
Аас-кежини, калдышылды, чедишкенини
Акы-төдүң бөгүн сөзө күзөп ор бис.
Чазык арнын өөрүшкүдөн чынап чоруун,
Чаагай күзөп болаларны болараан.
Акы-төдүң, төрөд чоңун — бисти өөртүп,
Аравыска ам-даа хөй чыл чуртта, авай.
Өзүңү ээзи, урутлары, дундалары, күдээлери,
кенээттери.

Байыр чедиришкениери

ХҮНДҮЛҮГ КОЛЛЕГАЛАР!

Россия Федерациязынын Саң-хөө яамызынын
Тыва Республикада Федералдыг казначейство эр-
гелелинин тургустунганындан бээр 3 чыл болган
ою-биле Эргелде, хоорайларда, кожууннарда
салбырларнын уадртукуларынга, специалистерге
изиг байырны чедирип тур мен!

Бүгү сагыш-сеткилинерден бердинип, кызык
ажылдаанынар түнелинде, Тыва Республикага
кыска хуусада казначейство бут кырынга тургус-
тунган, ол буянныг херекке кирген улуг үдүг-
хуунар дээш четтирдим.

Казначей — харысалгалыг болгаш хүндүткел-
диг ат. Күрүнениң бюджет политиказын амыдыралга
боттаңдырырынга, федералдыг акшаландырышкы-
нынын шын, хумагалыг чарыгдарынга казначей-
ство эргелелинин ужу-дузавы-улуг болгаш чылдан
чычле улгадыр ужурулуг.

Бо улуг харысалгалыг ажылга моон-даа сон-
гаар кызып ажылдарынче Силер бүгүдени кый-
гырбышаан, Россия Федерациязынын Тыва Рес-
публикада Федералдыг казначейство эргелелинин
удурулгалызын мурунундан Силерге база өг-бү-
ленерге аас-кежикти, бижыг калдыкшылды база
ажыл-жинерге чогаалдыкчы чедишкенинни кү-
зөдим. База катап байырла-биле!
КАЗНАЧЕЙСТВО ЭРГЕЛЕЛИ.

Тыва Республиканың
Экология күркомитеди
ЧҮГЛЕ ЧӨПШЭЭРЕЛ
БИЖИК-БИЛЕ

«Долгандыр турар хүрээледди камгалаар тала-
зы-биле ажил-чорудулганың чамдык хевирлеринге
чөпшээрел бижик бээр дугайында» Россия Феле-
рациязынын Чазаның 1996 чылдан февраль 2-де
№ 168 доктаалын болгаш «Долгандыр турар хү-
рээледди камгалаар дугайында» «Экология
экспертзаызынын дугайында» хоойдуларнын негел-
делерин күөседире-биле
хуу кижилерге болгаш юридиктиг эргелиг
албан черлеринге чарлап дындадыр болза:
Бойдузу камгалаар ужу-дузалыг ажылдар
(ачы-дузалар)-биле, оон иштинде организас-
эрге-хоойдулуг хевиринден хамаарылга чокка
ДИРИГ АМЫТНАННАРЫН болгаш ҮНҮШ
АЙМААНЫҢ КУРЛАВЫРЛАРЫН

юридиктиг эргелиг албан черлеринин, а ол ыш-
каш юридиктиг эртеми чок хуу кижилериниң садып-
сайгар чоруу-биле холбашкан ажил-чорудулганы
боттаңдырырынга ЧӨПШЭЭРЕЛ БИЖИКТИ олар
ыяап-ла алган турар ужурулуг. Россиянын девис-
кээринде эксперт-импорт операцияларнын ажил-
чорудулганы база-ла ыныг янызыг арга-метод
сүзүгөр чоруп турар.

Бойдуз курлавырларын хавырары, оон болбаа-
зырадылганы, сөөртүлгези-биле холбашкан ажил-
чорудулганы боттаңдырырынга чөпшээрел бижик-
ти алырынга барымдаалыг бүгү-ле материалдарны
көөрүп база дугуржуруп, а ол ышкаш объектилер-
ниң төдөвилел материалдарын Күрүнениң экология
экспертзаызынын чөпшээрелгелиг ДОКТААЛЫ
БАРДА, ЧҮГЛЕ БИЧАН ЧӨПШЭЭРЭЭР.

Бүгү-ле айттырлар тургузар черин АДРЕЗИ:
Кызыл хоорай, Москвоская кудумчузу, 2. Эколо-
гиянын күркому. Кабинет 218, тел: 3-22-50.

Кызыл хоорай, Красноармейская, 100, индекс
667000.

ТУРГУЗУКЧУЛАРЫ: Тыва Республиканың Ча-
заа болгаш «Шын» солун редакциязынын коллек-
тивни.
Кол редактор Василий ХОМУШК.

Тыва Республиканың ЭТ-ХӨРӨНГИ КҮРКОМУ 1097
ЧЫЛДЫҢ ДЕКАБРЬ 25-ТЕ дараазында акционер ишти-
ледериниң акцияларын рубльге садарыныч

АУКЦИОНУН ЭРТТИРЕР

Table with columns: Акционер иштиледериниң аттары, Чыгыштык партиялар, Устава көрүндөгү калдыкшылы, рубль, Бир акциянын эге өртөзү, рубль, Салыр акцияларын алышсаң, рубль

АУКЦИОНУ

1. «Тыва суг-меллорацияны» КМК-2 күрүне бүдүрүл-
үшкүдү базаалы.
АДРЕЗИ: Кызыл хоорай, Энергетиктер кудумчузу,
2/1. Комплексте: эг-хөргөңү склады—380 дөрбөлчүн
м., 960 дөрбөлчүн м. шөлдүг административ бажыны,
сентелге-Механиктиг мастерская, чык дүжүрер мас-
терская.
ОБЪЕКТИНИҢ САДАР ЭРТЭЭ 1080.0 млн. рубль.
2. «Тыва агроулеттүр тулугу» демир-бетон кылыглар
аводунуң керамзит сайы бүдүрөр төгү.
АДРЕЗИ: Кызыл хоорай, Калинин кудумчузу, 42.
Цехтин комлективинде: административ болгаш бүдүрүл-
гө бажындары, деңиз чери, нефть продуктуларын шыгжаа-
рынга ажыгалар савалар, суг дамчыдар четики, ханы сква-
жина, складтар, технологтуг дериг-хөргөкселдер.
КОКУРУСТУҢ НЕГЕЛДЕЛЕРИ:
— объектилерин ажыгалга байдалыга хевээр кадага-
ларын.
Объектинин садар өртөзү 50 млн. рубль.
Чогуур хуусада чыгыш кирген болгаш чарлаан
акцияларын, объектилериниң садар өртөзүн 10 хуузулга
дең долааны кирген хуу кижилер болгаш юридиктиг эр-
гелиг албан черлери «Хуужулуга дугайында» РФ-тин
Хоойлузуунуң 9-ку чүдүлгө дүштүр аукционга киржир
өргөлиг.
Чагыларын 1997 чылдың декабрь 24-ке чедир хүлээп
алыр.
АДРЕЗИВИС: Кызыл хоорай, Чулдум кудумчузу,
40, Күрстатком бажыны, 3-ку каът, 27 дугаарлыг
өрөөл, тел: 3-77-03, 3-75-20.

КЫЗЫЛ ХООРАЙНЫҢ
ЧУРТТАКЧЫЛАРЫНГА

ШУУШТУРУЛГЕЖЕ ЧАЛАП ТУР
Кызыл хоорайнын Чурттакчы чоңуун социал
хөгүдүлдезинин, өг-бүлелериниң социал байдалынын
аайы-биле ажаалда-хайгааралда турар уруг-
лар болгаш элдэдилер төптенинин юри-
диктиг эргелиг албан черлериниң статусун эде
организастаны-биле холбаштыр
СОНУУРГАЛДЫГ БҮГҮ-ЛЕ ЮРИДИКТИГ
ЭРГЕЛИГ АЛБАН ЧЕРЛЕРИ
БОЛГаш ХУУ КИЖИЛЕР
1998 ЧЫЛДЫҢ ЯНВАРЬ 26-ГА ЧЕДИР
САНАЖЫЛГА ШУУШТУРУЛГЕЗИН
ЧОРУДАР.

КЫЗЫЛДЫҢ
САДЫГ БААЗАНЫ

колбаса кылыгылары,
газты суг (ижер суг);
ногаа консервалары;
кондитер болгаш хлеб-булочка кылыгылары
кылып бүдүренинге

дериг-хөргөкселдерни,
эжиктерин,

демир эгээр дээн ышкаш яныз-бүрү
станоктарны,

автомашина дугуйларын
садып турар.
АДРЕЗИ: Кызыл хоорай, Мир кудумчузу, 13,
тел. 2-43-61.

РЕДАКЦИЯ КОЛЛЕГИЯНЫ: Вера КУУЛАР (кол редак-
торун оралакчызы), Күстүгүр САТ (харысалгалыг секре-
тар), Галина МАСЫК-ООЛ (килдиз эргелекчизи),
Аралчор ОКСУР (килдиз редактору)

РЕДАКЦИЯНЫҢ ТЕЛЕФОННАРЫ:
Кол редактор — 3-43-34; келген кижилер хүлээп алыр
чер — 3-33-91; кол редакторун оралакчызы — 3-33-91;
секретарат — 3-38-82.

Чарлалдар
Бюрозу

УЛУГ ӨРТЕК-БИЛЕ
Өнүг металлдарны катап ажыглаанындан артып калган
АРТЫНЧЫЛАРЫН
улуг өртект-биле туда хүлээп алыр бис.
АДРЕЗИ: Кызыл хоорай, Калинин кудумчузу, 25. Тел:
4-17-65.

ХОЛ БӨМБҮНҮҢ
ХООЧУННАРЫНЫҢ КИЧЭЭНГЕЙИНГЕ

Барыин-Хемчик кожуунун Кызыл-Мажалыкта
уругларнын спорт школазынын тренер башкызы
чораян, ТР-нин хол бөмбүүнге чемпиону, спорттун
хоочуну Шомун-оол Кужүгетовни СЕРЖИНИН
чырык адынга тураскааткан хоочуннарнын хол
бөмбүүнге маргылдаазы 1997 чылдың декабрь 13-
14 хүнеринде Кызыл-Мажалык суурга эртерин
чарлап тур. Кады ойнап чораяны эш-өөрүн, спорт-
тун хоочуннарын ук маргылдаага кээп киржиринче
чалап тур. Эгелээри 10 шакта.
Оргкомитет, өг-бүлези, төрелдери.

ЧАА ЧЫЛДЫҢ
БЕЛЕКТЕРИНИҢ ДУГАЙЫНДА

Россия Федерациязынын Социал камгалап
фондузунун Тыва Республикада ДЕВИСКЭЭР
САЛБЫРЫ
СОЦИАЛ КАМГАЛАДЫЛГАНЫҢ АКША-
ХӨРӨНГИЛЕРИНИҢ ХОСТУГ АРТЫН
14 харга чедир назылыг УРУГЛАРГА бирээзи-ле
25 муң рубль өртектиг

САДЫП ТУР МЕН
14 млн. рубльге «Москвич»-
лып турар. Адрес: Кызыл
хоорай, Сергей Лазо кудум-
ту байдалы коңчуг эки, ха-
чузу, бажың 20.

БАЙЫРЛАЛЧЕ ЧАЛАПА

Кызылдың садыг-саарылга техникумуңуң 5 чылыг-
га тураскааткан
БАЙЫРЛАЛЧЕ
бүгү-ле доозукчуларны чалап тур.
Ук байырлап 1997 чылдың декабрь 11-де 12 шак-
та техникумга болур.

«СЕЛЕНДЖА» САДЫГ
ӨӨРЕДИЛГЕ НОМНАРЫН

«Азбука» —Занковтуң системазынын талазы-
биле өөредилге номнары, 1 класс.
«Естествошаны» —Занков, «Төрөп чугаа» — 2 класс.
«Математика» —Моро, 4 класс база Валентин — 5, 6
класс.
«Алгебра» —Теляковский, 8, 9 класс база Валентин — 10
класс.
«Литература» — Полукина, 6 класс.
«Литература талазы-биле хрестоматия» — 5, 6, 7 класстар.
«Россиянын төөгүзү» — 5, 9, 10 класстар.
«ОБЖ» («Основа безопасности жизни») —Амдырал-
дың амык чок чоруунуң үндезини» — 6, 7, 8, 9, 10
класстар.
«Англи дыл» —Полкова, долу курс база Бережанига —
3 болгаш 5 класстар.
«Химия», «Биология» — 10, 11 класстар.

АБИТУРИЕНТИЛЕР, ДЭЭДИ
ӨӨРЕДИЛГЕ ЧЕРЛЕРИНИҢ
СТУДЕНТИЛЕРИНГЕ

«Россиянын төөгүзү», «Биология», «Философия»,
«Кеземче хоойлу-дүрүмү», «Криминология».
АДРЕЗИ: Кызыл хоорай, Бухтуев кудумчузу, 1.
(«Аэрофлот агентиле» автобус доктаамы).
9 шактан 17 шакка чедир ажылдаар.
(Солунуң дараазында номери декабрь 16-да үнер).

КИЛДИСТЕР: Чазактын
ажыл-чорудулгазы-биле хар-
рылаа тууар килдиз —
3-33-91, 3-34-98, экономик-
тиг аскертгалар бол-
гаш социал амыл-
рал — 3-34-99, медээл-
е аяланы — 3-34-15, чагаалар
болгаш чыгуулар — 3-39-03;
Бухгалтерия — 3-41-23; Кор-
ректорлар — 3-41-16.

ҮНДҮРУГ ТӨЛЕКЧИЛЕРИНГЕ

Өртекттерниң хемчээлдериниң өскерилгени-биле
база чаа хевириниң рубльдериниң эргилдеже кир-
тингени-биле хыналда касса машиналарын анаа
таарыштыр эде тургузууп алырынын дугайында
үндүруг төлекчилеринге СЕМИНАР-КИЧЭЭЛ-
ДЕРНИ Кызыл хоорайнын үндүруг инспекциязы
ДЕКАБРЬ 16, 18 хүнеринде дараазында черге
эрттирер:
Кызыл хоорай, Кочетов кудумчузу, Амдырал
хандырылга бажыны, 5-ки каът. Эгелээри
10 шакта.

АгроПромБанк

Москваның Ажаалга банкызы —
АГРО-нун банк болуу
Рождествога — акша салышкынарнын тала-
зы-биле хуу кижилерге хуулу дужаалдар дыка
улгады! Ону үезинде алышкылар бар:
Дараазында мындыг салышкынар бар:
Далаштыг салышкынар — 1 айлан 12 айга
чедир хуусаалыг.
Фирма салышкынары — «Губернский», «Се-
регательный», «Пенсионный», «Целевой на детей»,
«Рождественский» деп аттарлыг.
«Рождественский» деп салышкың — бистин
банкдан Рождество хүнүнде белек ап болур ына-
ныш-тыр. Далажыңар! Акша салышкынынга акша-
хөргөңилер хүлээп алыры үе талазы-биле кызы-
гаарлыг дээрзин утпар.

Биске келгеш, АКШ-тын долларларын, немец
маркаларын садып ап болур силер. Валюталар са-
дып алырынга үндүруг тыртпас дээрзин база би-
лип алынар.
Бистер 9.00 ШАКТАН 19.00 ШАККА ЧЕДИР
ажылдаар бис. СУББОТАДА — 10.00 шактан 18.00
шакка чедер.
АДРЕЗИВИС: Кызыл хоорай, Шетинкин-Кра-
ченко кудумчузу, 37 а, тел: 3-80-88, 2-54-33,
3-81-14.
Бистин салбырларымыс Чалаана хоорайда, Тээ-
лиде, Сарыг-Септе, Бай-Хаакта, Хандагайтыда,
Кызыл-Мажалыкта, Эринде, Тоора-Хемде, Мугур-
Аксында, Туран хоорайда ажылдап турар.

«Шын» солун дамчыштыр
Бистиң авазыс Демчи үдешкен Кызыл хоорайда,
Доржуевич Ондар 69 хар- Чөөп-Хемчиктин Хорум-Дыг-
лымында үр болгаш аар ал- да, «Тиледег» совхозта
раанынын соода бо чылды чурттап, акылдап чоруу
ноябрь 22-де мөчөң. кожаларымыска, эш-өөрүсү-
Кажымылдын аар-берге, хуннеринде материалдыг илер-
хуннеринде материалдыг илер-
болгаш моральдыг дузаны Оонун ишти, уруглары,
көргүзүп, сөөлгү орукча күтээлери,

«Россвязинформу» Тывада Харылаа болгаш инфор-
матива күрүне бүдүрүлгези Электротехникалык Ханда
гайты кожуун бедиринин улуг бухталтери
Галина Байлаанова
КИЧЫСТЫҢ
электик мөчөзүнн дыңаттышаан, оң төрелдеринге болгаш
чөөк кижилеринге ханы кажыдалды илгерилеп тур.

Тыва Республиканың Күрүнениң чер комитетиниң кол-
лективни Бай-Тайга кожуунда «Тээли» совхозун үр үеде
директорлап, көдөз ажил-агай эргелелиниң начальниги
чораян, күш-ажылдын хоочуну
Өлчей Чанович
КАРА-ДОНГАКТЫҢ
берге аарыгдан арааш мөчөзүнн дыңаттышаан, оң өг-
бүлезинге, чөөк кижилеринге ханы кажыдалды илгерилеп
тур.

Өвүр кожуун чыгыргазы, оң өөредилге килдиз, Ханда-
гайты ортумак школазынын хоочун башкызы, улус
өөредилгезиниң теринин, күш-ажылдын хоочуну
Хандыва Төмүр-ооловна
ДОНГАКТЫҢ
хенертен мөчөзүнн дыңаттышаан, оң өг-бүлезинге, чөөк
төрелдеринге ханы кажыдалды илгерилеп тур.

Бай-Тайга кожуун болгаш Тээли суму чыгыргалары ко-
жуун чыгыргазынын чоңун эрге-ажыктын камгалаар
килдизиниң эргелекчизи
Владимир Хомушкучевич
ДОРЖУНУҢ
үр болгаш аар араанынын соода, 1997 чылдың декабрь
7-де мөчөзүнн дыңаттышаан, оң өг-бүлезинге, доргу-
төрелдеринге ханы кажыдалды илгерилеп тур.

Агар саны: КБ «Тыва кредит» № 863406.
кopp. сч. 700161629. МФО 049304729 ИНН — 1701008465.
Солун неделада 3 катап
үнер.
Хемчээли 2 парламак ама.
Тыражы 4742
Чагыг 380.